

نقش ویژگی های شخصیتی در پیش بینی ابراز هیجان خودآگاه و بازشناسی هیجانات چهره در دانش آموزان

اصغر نخستین گلدوست^۱، شراره خاوندی زاد اقدام^۲

^۱دکتری تخصصی روان شناسی تربیتی، استادیار و عضو هیات علمی دانشگاه آزاد اسلامی اردبیل

^۲دانشجوی کارشناسی ارشد، روانشناسی تربیتی، دانشگاه آزاد اسلامی اردبیل (نویسنده مسئول)

چکیده

هدف از تحقیق حاضر بررسی نقش ویژگی های شخصیتی در پیش بینی ابراز هیجان خودآگاه و بازشناسی هیجانات چهره در دانش آموزان دختر دوره دوم متوسطه شهر اردبیل بود. در این تحقیق برحسب اهدافی که دنبال می شد، تحقیق از نوع کاربردی و براساس نحوه ی اجرا، تحقیق از نوع میدانی و براساس روش تحقیق، از نوع توصیفی - همبستگی بود. جامعه آماری این پژوهش شامل دانش آموزان دختر در سال تحصیلی ۱۳۹۹-۱۴۰۰ و در مقطع متوسطه دوره دوم شهر اردبیل بود. نمونه آماری این پژوهش تعداد ۱۵۰ نفر از دانش آموزان دختر متوسطه دوره دوم شهر اردبیل بود که بصورت غیر تصادفی و دردسترس انتخاب شدند و با توجه به شرایط کرونا، پرسشنامه ها بصورت مجازی و آنلاین توسط دانش آموزان تکمیل شدند. برای جمع آوری داده ها از مقیاس هیجان خودآگاه، آزمون بازشناسی چهره ای هیجانات و پرسشنامه شخصیتی NEO استفاده شد. پایایی آن ها با استفاده از آلفای کرونباخ به ترتیب بین ۰/۵۱ تا ۰/۸۸، ۰/۸۵ و ۰/۸۳ گزارش گردید. برای تحلیل استنباطی پرسشنامه ها از نرم افزار SPSS-22 استفاده شد. نتایج حاکی از این بود که بین ویژگی های شخصیتی و بازشناسی هیجانات چهره و ابراز هیجان خودآگاه رابطه معناداری وجود دارد که بار عاملی متغیر ویژگی های شخصیتی با بازشناسی هیجانات چهره ۰/۴۰ و بار عاملی ویژگی های شخصیتی با ابراز هیجانات خودآگاه ۰/۵۴ بوده است. با توجه به یافته ها می توان نتیجه گرفت که شخصیت افراد تعیین کننده نوع نگاه آنها به اجتماع، دریافت و تفسیر اطلاعات از محیط پیرامونی و تعامل با هم نوعان است و این ویژگی های شخصیتی می توانند بر تفسیر آنها از هیجانات دریافتی از دیگران و حتی بازشناسی ابرازهای چهره ای هیجان تأثیر بگذارند.

واژه های کلیدی: ویژگی های شخصیتی، ابراز هیجان خودآگاه، بازشناسی هیجانات چهره

مقدمه

شناسایی هیجانات چهره‌ای دیگران یکی از عوامل مؤثر در روابط بین فردی می‌باشد. بازشناسی چهره‌ای هیجانات به شناسایی آن دسته از هیجانات گفته می‌شود که از طریق حالات چهره به فرد دیگری منتقل می‌شوند و درواقع با این انتقال خود پیام‌های خاصی را می‌رسانند و باعث شکل‌گیری ارتباط متناسب با حالات خاص خود بین افراد می‌شوند و آن‌ها را از قصد و منظور و حالات و احساسات فرد آگاه می‌سازند. هیجانات پدیده‌های اجتماعی هستند از این نظر که وقتی هیجانی می‌شویم، علائم قابل تشخیص چهره‌ای، ژستی و کلامی می‌فرستیم که کیفیت هیجان پذیری ما را به دیگران منتقل می‌کند (خداپناهی، ۱۳۸۵) ادراک خود یکی از عوامل دیگر مؤثر در روابط بین فردی می‌باشد و درواقع مفهومی است که تفکرات و نگرش‌های فرد آن را در مورد خود می‌سازند و شامل تمام مواردی است که فرد برای تعریف و تمایز خود از دیگران به کار می‌برد که شامل توانایی‌ها، علاقه‌ها، فعالیت‌ها، عقیده‌ها و کیفیت‌های بدنی است. (دامون و هارت، ۱۹۹۱) جلوه‌های چهره که با هر هیجان معین همراه است، به‌وضوح دیگران را از حالت هیجانی شخص آگاه می‌کند. از زمان انتشار کتاب معروف چارلز داروین (اتکینسون و همکاران، ۲۰۰۷). تحت عنوان تجلی هیجانات در انسان و حیوانات، روانشناسان پیام‌رسانی هیجان‌ها را کارکرد بسیار مهمی دانسته‌اند که برای جانداران ارزش حیاتی دارند. مثلاً قیافه وحشت‌زده می‌تواند دیگران را از وجود خطر آگاه سازد یا چهره خشمگین شخص این پیام را دارد که ممکن است رفتار پرخاشگرانه از او سر بزند. به نظر می‌رسد برخی از جلوه‌های چهره، صرف‌نظر از اینکه افراد در چه فرهنگی بار آمده باشند، معنای جهانی دارند. برای مثال، جلوه‌ی همگانی خشم شامل چهره‌ی برافروخته، ابروان پایین افتاده و درهم‌کشیده، سوراخ‌های بینی گشاد شده، فک بهم فشرده و دندان‌های نمایان است. جهانی بودن برخی جلوه‌های هیجانی چهره، تأییدی است بر این ادعای داروین که این پاسخ‌هایی است فطری با تاریخچه‌ی تکاملی. برای مثال جلوه‌های بی‌زاری یا طرد، کوششی است برای رهایی از چیزی ناخوشایند که جاندار بلعیده است (اتکینسون و همکاران، ۲۰۰۷). جهت نگاه بر تشخیص احساسات از چهره تأثیر گذار است مثلاً نگاه رو به پایین فارغ از موقعیت پلک تشخیص غم و اندوه را افزایش می‌دهد. (سیمونوف و همکاران ۲۰۲۱). عواملی مانند صداهای شدید، غم و پارانوای قضاوت افراد را از چهره دیگران مختل می‌کند. (دپ و همکاران ۲۰۲۱). آموزش و تمرین می‌تواند توانایی افراد در پردازش چهره را تقویت کند. (مالسرت و همکاران ۲۰۲۰). افراد چهره‌هایی که در یک مکان ارائه شده بودند را دارای بیان یکسان قضاوت می‌کردند اما فقط در صورتی که هویت آنها یکسان بود. (استارکس و همکاران ۲۰۲۰). زنان چهره‌های شاد نوزاد و مردان چهره‌های هیجان زده را بهتر تشخیص می‌دهند. (پارسونز و همکاران ۲۰۲۱)

هیجان در لغات آکسفورد به معنای «هر تحریک یا اغتشاش در ذهن، احساس و عاطفه؛ هر حالت ذهنی قدرتمند یا تهییج کننده» آمده است. می‌توان لغت هیجانات را برای اشاره به یک احساس، افکار، حالت‌های روانی و بیولوژیکی مختص آن و دامنه‌ای از تمایلات شخص برای عمل کردن بر اساس آن بکار برد (ریو، ۱۹۹۳؛ سید محمدی، ۱۳۸۲). هیجانات داده‌هایی درونی هستند که در انگیزه و رفتار نقش دارند و درواقع ممکن است مقدم بر شناخت باشند. همچنین داده‌های تجربی بیان می‌کنند که هیجانات توسط ساختارهای زیرین قشر مخ کنترل می‌شود و می‌تواند بر دامنه‌ای از پردازش‌های شناختی که

^۱Damon &Hart^۲Atkinson^۳Reeve

شامل سوگیری توجه، سوگیری حافظه (ولز و متیوس، ۱۹۹۴؛ و همکاران، ۱۹۹۸) و قضاوت و تصمیم‌گیری است، نقش داشته باشد (کلور و پاروت، ۱۹۹۴).^۵

هیجان‌های خودآگاه نیز یکی دیگر از عوامل متأثر از ویژگی‌های شخصیتی است که به آگاهی‌های شخص از خودش و هیجانات درونی‌اش اشاره دارد که در مراحل بعدی زندگی اتفاق می‌افتد که ویژگی خودسنجی و خودانعکاسی دارند و هیجانات مرکب یا ثانویه نامیده می‌شوند. هیجانات خودآگاه، هم دارای جنبه مثبت (مانند غرور) و هم دارای جنبه منفی (مانند شرم و گناه) هستند. بر اساس تحقیقات انجام‌شده، شرم و گناه زیربنای آسیب‌های روانی هستند و هر دو آزاردهنده، خودآگاه (خودارزیابانه) و اخلاقی هستند که با تخلف، اشتباه یا شکستی که در یک زمینه بین فردی رخ می‌دهد، فرا خوانده می‌شوند (تانگنی، ۲۰۰۰). ابراز هیجانات خودآگاه، نشخوار افکار منفی و پاسخ‌های احساسی منفی را کاهش می‌دهد. (کین و همکاران ۲۰۱۹). در کودکان مبتلا به ASD، افزایش مهارت‌های ابراز هیجانات خودآگاه با افزایش مهارت‌های اجتماعی و کاهش مشکلات همراه بود. (فکتور و اسکارپا ۲۰۲۰). مشکلات تشخیص هیجانات چهره در افراد اوتیستیک لزوماً با سطح شدت اوتیسم آنها مرتبط نیست بلکه دلیل اصلی آن آلکسیتیمیا یا نارسایی هیجانی آنهاست. ضمناً تشخیص احساسات شخصی ممکن است توانایی تشخیص دیگران را تسهیل کند. (اولا و گالون ۲۰۲۰)

همه هیجانات خودآگاه (شرم، گناه و غرور) یک ویژگی اصلی خودسنجی و خودانعکاسی دارند و اساساً به خود مربوط می‌شوند (فیشر و تانگنی، ۱۹۹۵) هیجانات خودآگاه را هیجانات مرکب یا ثانویه می‌دانند که در مراحل بعدی زندگی شکل می‌گیرند و شامل شرم، گناه و غرور می‌شوند (خداپناهی، ۱۳۸۶). شرم، گناه و غرور اعضای خانواده هیجانات خودآگاه را تشکیل می‌دهند که همه یک ویژگی اصلی خودسنجی و خودانعکاسی دارند. این خودسنجی ممکن است واضح یا ناآشکار، آگاهانه یا نیمه آگاهانه تجربه شود؛ اما به‌هرحال این هیجانات به خود مربوط می‌شوند. برای مثال در مواقع رویدادهای خوب، معمولاً طیفی از هیجانات مثبت را مانند لذت، خوشی، رضایتمندی و خرسندی احساس می‌کنیم؛ اما وقتی اشتباه احمقانه‌ای مرتکب می‌شویم، به ما احساس شرم دست می‌دهد و احساس گناه و خجالت سرتاپای وجودمان را می‌گیرد. به‌هرحال در همه‌ی این موارد، هدف بر روی خود متمرکز است (خداپناهی، ۱۳۸۶). هیجانات خودآگاه نوعاً وقتی ما با معیارها و اهدافمان برخورد می‌کنیم، یا آن‌ها را زیر پا می‌گذاریم، یا خیلی عالی انجام می‌دهیم، نمود می‌یابند و به‌نوبه‌خود این معیارها و اهداف ما نیز با اجتماعی شدن توسط والدین، معلمان، همسالان و دیگران در خود شکل می‌گیرند (خداپناهی، ۱۳۸۶). از مهم‌ترین عوامل تأثیرگذار بر هیجانات، ویژگی‌های شخصیتی است. بی‌تردید اصطلاح شخصیت یکی از بحث برانگیزترین و درعین‌حال جذاب‌ترین مفاهیمی است که در علم روان‌شناسی وجود دارد. کلمه شخصیت در انگلیسی از واژه لاتین پرسونا اقتباس شده است و در اصل اشاره به نقاب‌هایی دارد که توسط هنرپیشگان تئاتر در نمایش‌های یونان باستان به‌صورت زده می‌شد و درعین‌حال دربردارنده نقش آن‌ها نیز بوده است. در فرهنگ توصیفی علوم تربیتی، شخصیت این‌گونه تعریف شده است: مجموعه صفاتی که با ثبات نسبی در یک فرد وجود دارد و به دیگران اجازه می‌دهد تا بتواند رفتار او را از دیگران متمایز سازد. شخصیت، مجموعه‌ای از جنبه‌های بدنی، عادات، تمایلات، حالات، افکار و رفتارهایی است که در فرد به‌صورت خصوصیات و صفاتی نسبتاً پایدار درآمده است و به‌صورت یک کل واحد عمل می‌کند. افراد مبتلا به اضطراب اجتماعی ممکن است به دلیل کاهش کنترل توجه و افزایش نشخوار فکری در معرض افسردگی باشند. (کرفت و همکاران ۲۰۲۱)

^۴Wells & Mathews

^۵Clore & Parot

^۶Tangney

^۷Fischer, Tangney

ضمن برشماری چند فرض مشخص درباره ماهیت شخصیت که عبارتند از: ۱- ارگانیسم انسان خصوصیات متفاوت از سایر گونه‌ها دارد و این تفاوت‌ها در مطالعه شخصیت، اهمیت خاصی دارد. ۲- رفتار انسانی پیچیده است و درک شخصیت انسان ایجاب می‌کند که به این پیچیدگی‌های رفتاری توجه شود. ۳- رفتار همیشه آن نیست که به نظر می‌آید و بین یک رفتار و علل آن رابطه مستقیم وجود ندارد. ۴- همیشه از عواملی که رفتار ما را تعیین می‌کنند، آگاه نیستیم و یا آن‌ها را تحت کنترل نداریم، شخصیت را آن دسته از ویژگی‌های فرد می‌دانند که الگوهای ثابت رفتاری آن‌ها را نشان می‌دهد، همچنین مفهوم تیپ شخصیتی با دسته بندی تعداد قابل توجهی صفات مختلف معنی پیدا می‌کند. مرور نتایج تحقیقات قبلی نشان می‌دهد: سمیونوف و همکاران (۲۰۲۱) در پژوهشی عملی بر روی احساسات چهره و جهت نگاه افراد دریافتند جهت نگاه بر تشخیص احساسات از چهره تاثیر گذار است مثلا نگاه رو به پایین فارغ از موقعیت پلک تشخیص غم و اندوه را افزایش میدهد. دپ و همکاران (۲۰۲۱) ۸۶ آزمودنی مبتلا به اختلالات روان پریشی را به جهت قدرت تشخیص هیجانات چهره مورد مطالعه قرار دادند. همزمان وضعیت بیماری افراد نیز پایش میشد. نتایج نشان داد عواملی مانند صداهای شدید، غم و پارانويا قضاوت افراد را از چهره دیگران مختل میکند. میر (۲۰۲۱) در تحقیقی در رابطه با تشخیص و ابراز هیجانات چهره در افراد مبتلا به شخصیت مرزی شواهدی مبنی بر افزایش دقت در احساسات ظریف و بیان کامل آنها در افراد مبتلا یافت. اما شواهدی مبنی بر سوگیری و برچسب زدن اشتباه چهره های خنثی بعنوان احساسات منفی یافت نشد. کرفت و همکاران (۲۰۲۱) در تحقیقی بر روی ۸۰ دانشجو دریافتند، دانشجویان مبتلا به اضطراب اجتماعی ممکن است به دلیل کاهش کنترل توجه و افزایش نشخوار فکری در معرض افسردگی باشند. پارسونز و همکاران (۲۰۲۱) در یک مطالعه مقطعی بر روی ۶۱۰ فنلاندی، ادراک حالات چهره نوزادان و بزرگسالان را بررسی کردند. زنان چهره های شاد نوزاد و مردان چهره های هیجان زده را بهتر تشخیص دادند. توماس و میزانو (۲۰۲۰) با اجرای پرسشنامه احساسات خودآگاه در بین ۷۵ ژاپنی و ۸۲ استرالیایی یافته های قبلی که مبنی بر شدت بیشتر شرم در میان ژاپنی ها بود را صحت گذاشتند. اولو و گالون (۲۰۲۰) در پژوهشی بر روی ۸۳ زن دریافتند که مشکلات تشخیص هیجانات چهره در افراد اوتیستیک لزوما با سطح شدت اوتیسم آنها مرتبط نیست بلکه دلیل اصلی آن آلکسیتیمیا یا نارسایی هیجانی آنهاست. ضمنا تشخیص احساسات شخصی ممکن است توانایی تشخیص دیگران را تسهیل کند. این مطالعه با تحقیقات مشابه قبلی در مورد مردان اوتیستیک مطابقت دارد و نشان می دهد که اختلالات تشخیص احساسات در زنان اوتیسم باید ناشی از الکسیتایمی همزمان باشد. فکتور و اسکارپا (۲۰۲۰) با مطالعه بر روی ۴۴ کودک سه تا هفت سال که نیمی از آنها مبتلا به ASD بودند دریافتند که افزایش مهارت های ابراز هیجانات خودآگاه با افزایش مهارت های اجتماعی و کاهش مشکلات در هر دو گروه همراه بود. استارکس و همکاران (۲۰۲۰) دو چهره واقعی را بصورت متوالی در

^۱Semyonov^۲Depp^۳Meier^۴Kraft^۵Parsons^۶Thomas & Mizuno^۷Ola & Gullon^۸Factor & Scarpa^۹Starks

مکان های مختلف صفحه به آزمودنی ها نشان دادند و از آنها خواستند تا در مورد بیان چهره و هویت آن قضاوت کنند. در مورد هویت چهره، افراد دچار تعصبات فضایی بودند اما در رابطه با بیان چهره اینطور نبود. افراد چهره هایی که در یک مکان ارائه شده بودند را دارای بیان یکسان قضاوت میکردند اما فقط در صورتی که هویت آنها یکسان بود. مالسرت و همکاران (۲۰۲۰) در پژوهشی چندملیتی بر روی ۸۷ کودک ۹ ساله از مدارس سوئیس و ویتنام ضمن تاکید بر اثر تشخیص راحت تر چهره های افراد هم نژاد (ORE) دریافتند که آموزش و تمرین میتواند توانایی افراد در پردازش چهره را تقویت کند. با توجه به نتایج تحقیقات قبلی به نظر می رسد ویژگی های شخصیتی در پیش بینی ابراز هیجان خودآگاه و بازشناسی هیجانات چهره در دانش آموزان نقش داشته باشد، لذا محقق در پی یافتن پاسخ برای این پرسش است که ویژگی های شخصیتی در پیش بینی ابراز هیجان خودآگاه و بازشناسی هیجانات چهره در دانش آموزان دختر دوره دوم متوسطه شهر اردبیل تا چه اندازه نقش دارد؟

روش تحقیق

جامعه آماری این پژوهش شامل دانش آموزان دختر در سال تحصیلی ۱۳۹۹-۱۴۰۰ و در مقطع متوسطه دوره دوم شهر اردبیل بود که تعداد آنها طبق آمار اداره کل آموزش و پرورش استان اردبیل در مجموع دو ناحیه ۱۱۸۰۶ نفر بود. با توجه به اینکه حداقل حجم نمونه در مطالعات همبستگی بازای هر متغیر ۳۰ نفر میباشد، در این پژوهش به دلیل احتمال افت نمونه و همچنین افزایش اعتبار بیرونی، حجم نمونه به تعداد ۱۵۰ نفر از دانش آموزان دختر متوسطه دوره دوم شهر اردبیل بود. ضمناً بعلت شیوع ویروس کرونا و اقتضای شرایط موجود روش نمونه گیری از نوع غیر تصادفی و در دسترس بود. لازم به ذکر است که پرسشنامه ها بصورت مجازی و آنلاین توسط دانش آموزان تکمیل شدند

یافته های تحقیق

فرضیه اصلی: ویژگی های شخصیتی بر ابراز هیجان خودآگاه و بازشناسی هیجانات چهره در دانش آموزان دختر دوره دوم متوسطه شهر اردبیل نقش دارند.

جدول ۱- نتایج آزمون همبستگی پیرسون

متغیرها	ویژگی های شخصیتی	بازشناسی چهره ای هیجانات	هیجانات خودآگاه	روان نژدی	برون گرایی	انعطاف پذیری	دلپذیر بودن	با وجدان بودن
ویژگی های شخصیتی	۱	۰/۴۰۲	۰/۵۴۱	۰/۴۲۵	۰/۶۰۸	۰/۶۲۱	۰/۶۵۳	۰/۵۸۸
بازشناسی چهره ای هیجانات	۰/۴۰۲	۱	۰/۷۳۷	۰/۰۰۲	۰/۲۰۲	۰/۱۶۴	۰/۴۶۲	۰/۲۳۲
هیجانات خودآگاه	۰/۵۴۱	۰/۷۳۷	۱	۰/۰۸۲	۰/۳۱۰	۰/۳۳۲	۰/۴۸۱	۰/۲۸۶

روان نژدی	۰/۴۲۵	۰/۰۰۲	۰/۰۸۲	۱	۰/۱۶۷	۰/۰۴۷	۰/۰۳۷	۰/۲۰۰
برون گرایی	۰/۶۰۸	۰/۲۰۲	۰/۳۱۰	۰/۱۶۷	۱	۰/۵۲۲	۰/۲۸۰	۰/۱۳۳
انعطاف پذیری	۰/۶۲۱	۰/۱۶۴	۰/۳۳۲	۰/۰۴۷	۰/۵۲۲	۱	۳۱۵	۰/۱۹۳
دلپذیر بودن	۰/۶۵۳	۰/۴۶۲	۰/۴۸۱	۰/۰۳۷	۰/۲۸۰	۰/۳۱۵	۱	۰/۲۲۹
با وجدان بودن	۰/۵۸۸	۰/۲۳۲	۰/۲۸۶	۰/۲۰۰	۰/۱۳۳	۰/۱۹۳	۰/۲۲۹	۱

با توجه به نتایج آزمون همبستگی پیرسون می توان اذعان داشت که به صورت کلی بین ویژگی های شخصیتی و بازشناسی چهره ای هیجانات رابطه مثبت و معناداری وجود دارد چون ضریب همبستگی ۰/۴۰۲ است. علاوه بر این می توان اذعان داشت که به صورت کلی بین ویژگی های شخصیتی و هیجانات خودآگاه نیز رابطه مثبت و معناداری وجود دارد چون ضریب همبستگی بین این دو متغیر ۰/۵۴۱ است.

فرضیه فرعی ۱: ویژگی های شخصیتی بر بازشناسی هیجانات چهره در دانش آموزان دختر دوره دوم متوسطه شهر اردبیل نقش دارند.

جدول ۲- آزمون دوربین-واتسون برای استقلال خطاها

دوربین-واتسون	خطای معیار تخمین	ضریب تعیین تعدیل شده	ضریب تعیین	ضریب همبستگی چندگانه	مدل
۲/۱۳۲	۷/۲۷۸۵۷	۰/۲۱۸	۰/۲۵۰	۰/۵۰۰	۱

برای تعیین استقلال خطاها (تفاوت بین مقادیر واقعی و مقادیر پیش بینی شده توسط معادله رگرسیون) از آزمون دوربین-واتسون استفاده شد و از آنجایی که مقدار آماره دوربین واتسون (۲/۱۳۲) در فاصله ۱/۵ تا ۲/۵ قرار دارد، فرض عدم وجود همبستگی بین خطاها رد نمی شود و می توان از رگرسیون استفاده کرد یعنی چنانچه این آماره در بازه ۱/۵ تا ۲/۵ قرار گیرد **H** صفر پذیرفته می شود یعنی عدم همبستگی بین خطاها (فرضیه استقلال خطاها پذیرفته می شود).

جدول ۳- تحلیل واریانس رگرسیون متغیر ملاک (بازشناسی چهره ای هیجانات) بر اساس متغیر پیش بین (ویژگی های شخصیتی)

مدل	مجموع مجذورات	درجه آزادی	میانگین مجذورات	F	Sig.
رگرسیون	۲۵۲۱/۷۰۲	۶	۴۲۰/۲۸۴	۷/۹۳۳	۰/۰۰۱
باقیمانده	۷۵۷۵/۷۹۸	۱۴۳	۵۲/۹۷۸		
کل	۱۰۰۹۷/۵۰۰	۱۴۹			

جدول ۳ نشان می دهد که میزان رگرسیون معنی دار می باشد، بدین معنی که متغیر پیش بین (ویژگی های شخصیتی) می تواند متغیر ملاک (بازشناسی چهره ای هیجانات) را تبیین کنند. با توجه به اینکه مقدار **Sig.** در جدول فوق کمتر از ۰,۰۵ می باشد، مدل رگرسیون مناسب و معنی دار است. به این معنی که متغیر پیش بین (ویژگی های شخصیتی) میتواند متغیر

ملاک (بازشناسی چهره ای هیجانات) را تبیین کند. به منظور پیش بینی ویژگی های شخصیتی در بازشناسی چهره ای هیجانات از تحلیل رگرسیون خطی استفاده شد.

جدول ۴- پیش بینی بازشناسی چهره ای هیجانات از روی ویژگی های شخصیتی

مدل	ضریب استاندارد شده	ضریب استاندارد نشده	Sig.	T
	Beta	خطای معیار	B	
(constant)		۱۰/۸۷۲	۶۹/۸۷۸	۶/۴۲۷
ویژگی های شخصیتی	۰/۴۵۹	۰/۲۱۰	۰/۳۳۲	۱/۵۸۰
روان نژدی	-۰/۱۷۰	۰/۲۷۲	-۰/۳۸۶	-۱/۴۱۹
برون گرایی	-۰/۰۱۹	۰/۲۵۶	-۰/۰۴۳	-۱/۱۶۸
انعطاف پذیری	-۰/۱۶۹	۰/۲۲۰	-۰/۳۱۲	-۱/۴۲۱
دلپذیر بودن	۰/۲۲۰	۰/۳۱۶	۰/۴۶۹	۱/۴۸۴
با وجدان بودن	-۰/۰۱۹	۰/۲۷۷	-۰/۰۴۳	-۱/۱۵۴

به منظور پیش بینی ویژگی های شخصیتی در بازشناسی چهره ای هیجانات از تحلیل رگرسیون خطی استفاده شد. جدول فوق تحلیل رگرسیون را در خصوص متغیر موثر بر بازشناسی چهره ای هیجانات نشان می دهد، که در این جدول هرچه مقدار **T** بزرگتر و مقدار **Sig** کوچکتر از ۰,۰۵ باشد فرض بی اثر بودن متغیر در مدل رد میشود. همانطور که جدول ضرایب مدل رگرسیون نشان می دهد متغیر ویژگی های شخصیتی با توجه به ستون ضریب استاندارد شده (**Beta**) و سطح معناداری (**Sig**)، ویژگی های شخصیتی ۰/۴۵۹ سهم را در تبیین تغییرات مربوط به بازشناسی چهره ای هیجانات دارد.

فرضیه فرعی ۲: ویژگی های شخصیتی بر ابراز هیجانات خودآگاه در دانش آموزان دختر دوره دوم متوسطه شهر اردبیل نقش دارند.

جدول ۵- آزمون دوربین-واتسون برای استقلال خطاها

دوربین - واتسون	خطای معیار تخمین	ضریب تعیین تعدیل شده	ضریب تعیین	ضریب همبستگی چندگانه	مدل
۲/۴۴۰	۶/۶۹۰۹۳	۰/۳۰۵	۰/۳۳۳	۰/۵۷۷	۱

برای تعیین استقلال خطاها (تفاوت بین مقادیر واقعی و مقادیر پیش بینی شده توسط معادله رگرسیون) از آزمون دوربین-واتسون استفاده شد و از آنجایی که مقدار آماره دوربین واتسون (۲/۴۴۰) در فاصله ۱/۵ تا ۲/۵ قرار دارد، فرض عدم وجود همبستگی بین خطاها رد نمی شود و می توان از رگرسیون استفاده کرد یعنی چنانچه این آماره در بازه ۱/۵ تا ۲/۵ قرار گیرد **H** صفر پذیرفته می شود یعنی عدم همبستگی بین خطاها (فرضیه استقلال خطاها) پذیرفته می شود.

جدول ۶- تحلیل واریانس رگرسیون متغیر ملاک (هیجان خودآگاه) بر اساس متغیر پیش بین (ویژگی های شخصیتی)

مدل	مجموع مجزورات	درجه آزادی	میانگین مجزورات	F	Sig.
رگرسیون	۳۱۸۹/۴۵۰	۶	۵۳۱/۵۷۵	۱۱/۸۷۴	./۰۰۱
باقیمانده	۶۴۰۱/۹۱۰	۱۴۳	۴۴/۷۶۹		
کل	۹۵۹۱/۳۶۰	۱۴۹			

جدول ۶ نشان می دهد که میزان رگرسیون معنی دار می باشد، بدین معنی که متغیر پیش بین (ویژگی های شخصیتی) می تواند متغیر ملاک (هیجان خودآگاه) را تبیین کنند. با توجه به اینکه مقدار **Sig.** در جدول فوق کمتر از ۰,۰۵ می باشد، مدل رگرسیون مناسب و معنی دار است. به این معنی که متغیر پیش بین (ویژگی های شخصیتی) میتواند متغیر ملاک (هیجان خودآگاه) را تبیین کند. به منظور پیش بینی ویژگی های شخصیتی در هیجان خودآگاه از تحلیل رگرسیون خطی استفاده شد.

جدول ۷- پیش بینی هیجان خودآگاه از روی ویژگی های شخصیتی

مدل	ضریب استاندارد شده	ضریب استاندارد نشده	Sig.	T
	Beta	خطای معیار	B	
(Constant)		۹/۹۹۴	۴۹/۱۰۷	۴/۹۱۳
ویژگی های شخصیتی	./۶۷۰	./۱۹۳	./۴۷۲	۲/۴۴۷
روان نژدی	-./۱۷۳	./۲۵۰	-./۳۸۳	-۱/۵۳۲
برون گرایی	-./۰۵۰	./۲۳۵	-./۱۱۲	-./۴۷۵
انعطاف پذیری	-./۰۶۳	./۲۰۲	-./۱۱۳	-./۵۶۲
دلپذیر بودن	./۰۸۸	./۲۹۱	./۱۸۴	./۶۳۳
با وجدان بودن	-./۰۷۴	./۲۵۴	-./۱۶۱	-./۶۳۱

در این جدول هرچه مقدار **T** بزرگتر و مقدار **Sig** کوچکتر از ۰,۰۵ باشد فرض بی اثر بودن متغیر در مدل رد میشود. همانطور که جدول ضرایب مدل رگرسیون نشان می دهد متغیر ویژگی های شخصیتی با توجه به ستون ضریب استاندارد شده (**Beta**) و سطح معناداری (**Sig**)، ویژگی های شخصیتی ۰,۶۷۰ سهم را در تبیین تغییرات مربوط به بازشناسی چهره ای هیجانات دارد.

بحث و نتیجه گیری

با توجه به نتایج آزمون همبستگی پیرسون می توان اذعان داشت که به صورت کلی بین ویژگی های شخصیتی و بازشناسی چهره های هیجانات رابطه مثبت و معناداری وجود دارد چون ضریب همبستگی $0/402$ است. علاوه بر این می توان اذعان داشت که به صورت کلی بین ویژگی های شخصیتی و هیجانات خودآگاه نیز رابطه مثبت و معناداری وجود دارد چون ضریب همبستگی بین این دو متغیر $0/541$ است. بین بازشناسی چهره ای هیجانات و هیجانات خودآگاه نیز رابطه قوی وجود دارد چون ضریب همبستگی بین این دو متغیر $0/737$ است.

نتایج این تحقیق با نتایج پژوهش سیمونوف و همکاران (۲۰۲۱) و میر (۲۰۲۱) و کاستر (۲۰۰۶)، موری (۲۰۰۹)، جمالی (۱۳۹۹)، ابوالقاسمی و همکاران (۱۳۹۲)، زاندر و همکاران (۱۹۷۲)، دیرینگ و همکاران (۲۰۰۵)، وب و همکاران (۲۰۰۷)، هاوون و همکاران (۲۰۰۹) و همسو است. در تبیین این یافته می توان گفت که شخصیت افراد تعیین کننده نوع نگاه آنها به اجتماع، دریافت و تفسیر اطلاعات از محیط پیرامونی و تعامل با هموعان است و این ویژگی های شخصیتی می توانند بر تفسیر آنها از هیجانات دریافتی از دیگران و حتی بازشناسی ابراز های چهره ای هیجان تأثیر بگذارند همچنین می توان ادعا کرد که روان نژندی تمایل به تجربه پریشانی روان شناختی دامنه ای از هیجانهای منفی، خشم، اضطراب و افسردگی را در بر می گیرد (راهداری، ۱۳۸۹). همچنین صفت روان رنجوری که باعث به وجود آمدن مشکلات عاطفی و هیجانی زیادی نظیر افسردگی و اضطراب در افراد می شود. نتایج این تحقیق نشان داد که $15/6$ درصد از واریانس بازشناسی هیجانات چهره از طریق ویژگی های شخصیتی قابل پیش بینی است؛ به این ترتیب متغیر فوق $15/6$ درصد کل واریانس متغیر وابسته را تبیین می کند. جدول ۷ نشان می دهد که میزان رگرسیون معنی دار می باشد، بدین معنی که متغیر پیش بین (ویژگی های شخصیتی) می تواند متغیر ملاک (بازشناسی چهره ای هیجانات) را تبیین کنند. نتایج این تحقیق با نتایج پژوهش سیمونوف و همکاران (۲۰۲۱) و میر (۲۰۲۱) و کاستر (۲۰۰۶)، موری (۲۰۰۹)، جمالی (۱۳۹۹) و ابوالقاسمی و همکاران (۱۳۹۲) همسو است. در تبیین این یافته می توان گفت که از آنجا که انسان موجودی است اجتماعی و ادراک نیت و هیجان های سایرین اقدام مهمی در راستای مدیریت محیط اجتماعی به شمار می رود، وجود مشکلاتی در این حیطه باعث انعطاف ناپذیری افراد می شود (شاطری، ۱۳۹۰). انسان ها در زندگی روزمره خود با انواع هیجان ها (که کارکردهای مختلفی دارند و یکی از آنها اجتماعی و ارتباطی است) رو به رو می شوند. برای داشتن ارتباط اجتماعی مناسب افراد باید بتوانند به کمک رفتار کلامی و غیر کلامی دیگران عواطف آنها را تشخیص دهند و به درستی ارزیابی کنند تا بتوانند به انتظاراتشان درست پاسخ بدهند. جلوه های هیجانی چهره، بیانگر حالات درونی افراد، خلق، نیازها و قصد و غرض آنهاست. توانایی بازشناسی هیجان های دیگران به عنوان یک مهارت اجتماعی مهم (اکمان، ۱۹۸۲)، تسهیل کننده ارتباط و تعاملات اجتماعی موفق است^۱ و شکست یا نقص در پردازش دقیق ابزارهای چهره ای پیامدهای منفی اجتماعی در پی داشته و زمینه را برای عملکرد نادرست اجتماعی فراهم می کند (کوهلر، ۲۰۰۴). ارتباط فرایندی است اجتماعی که تقریباً ۶۵ درصد آن را ارتباطات غیر کلامی (زبان بدن) تشکیل می دهد. ارتباطات و رفتارهای غیر کلامی (مانند، اطوارها، حالات چهره و ژست های بدنی) می توانند نگرش ها و احساسات افراد را به دیگران انتقال دهند و این حرکات در موارد زیادی می توانند مؤثرتر از پیام های کلامی باشند (ابوالقاسمی، ۲۰۱۳). از سوی دیگر، شخصیت افراد تعیین کننده نوع نگاه آنها به اجتماع، دریافت و تفسیر اطلاعات از محیط پیرامونی و تعامل با هموعان است و این ویژگی های شخصیتی می توانند بر تفسیر آنها از هیجانات دریافتی از دیگران و حتی بازشناسی ابراز های چهره ای هیجان تأثیر بگذارند. ابعاد شخصیتی جزئی از صفات پایدار انسان ها است و جنبه ای است که یا هرگز تغییر نمی

^۱Ekman^۲Kohler

کند و یا به سختی تغییر می کند. از این رو، تحقیق و پژوهش در مورد شخصیت، ابعاد و عوامل مؤثر بر شکل گیری و روش های تغییر آن اهمیت بسیاری دارد.

نتایج این تحقیق نشان داد که ۲۸/۷ درصد از واریانس ابراز هیجانات خودآگاه از طریق ویژگی های شخصیتی قابل پیش بینی است؛ به این ترتیب متغیر فوق ۲۸/۷ درصد کل واریانس متغیر وابسته را تبیین می کند. جدول ۱۰ نشان می دهد که میزان رگرسیون معنی دار می باشد، بدین معنی که متغیر پیش بین (ویژگی های شخصیتی) می تواند متغیر ملاک (هیجان خودآگاه) را تبیین کند. نتایج این تحقیق با نتایج اول و گالون (۲۰۲۰) و فکتور و اسکارپا (۲۰۲۰) و زاندر و همکاران (۱۹۷۲)، دیرینگ و همکاران (۲۰۰۵)، وب و همکاران (۲۰۰۷)، هاون و همکاران (۲۰۰۹) همسو می باشد. در تبیین این نتیجه باید گفت که تمامی ویژگیهای شخصیتی (روانرنجوری، توافق پذیری و باوجدان بودن، برونگرایی و انعطاف پذیری) توانایی پیش بینی هیجانات را دارند. بنابراین افرادی که از نظر هیجانی و سبک های ابراز آن توانمند باشند، در مواجهه با چالش های پیش رو، موفق تر خواهند بود و در نتیجه آنها را از سلامت روان بیشتری برخوردار می نماید (دابوال، ۲۰۱۴). افرادی که به لحاظ هیجانی توانمند هستند، احساس های خود را تشخیص می دهند، مفاهیم ضمنی آن را درک می کنند و به گونه مؤثرتری حالت های هیجانی خود را برای دیگران بیان می کنند. بنابراین ویژگی های شخصیتی افراد به عنوان یک عامل مهم و تاثیر گذار در ابراز هیجانات آنها می باشد. از طرف دیگر، افرادی که از صفات روان رنجوری بالاتری نسبت به دیگر ابعاد شخصیتی برخوردار هستند، به طور قطع مشکلات زیادی در زمینه های عاطفی، هیجانی و شناختی دارند و به همین دلیل در روابط بین فردی، اجتماعی و محیط شغلی کمبودها و تنش های زیادی خواهند داشت. به عبارت دیگر با افزایش بعد روان رنجوری، از تعامل فعالانه این افراد با محیط کاسته می شود و فرد برخی از منابع حمایتی خود را از دست می دهد. (ولد و همکاران، ۲۰۱۲). بنابراین افرادی که صفات روان رنجوری بالاتری داشته باشند، احتمالاً هیجانات منفی بیشتری خواهند داشت. که در نتیجه آن، تمایل فرد به کسب تجارب جدید و قرار گرفتن در موقعیت های جدید کاسته می شود که این امر باعث ایجاد یک تنش موقعیتی ناشی از نارضایتی از موقعیت فعلی و عدم تغییر موقعیت کنونی می شود که خود باعث تقویت صفات روان رنجوری و نشان دادن نوع خاصی از ابراز گری منفی هیجان می شود در تبیین ارتباط بین ویژگی های شخصیتی و سبک های ابراز گری هیجانات خودآگاه، پژوهش ها نشان می دهند روان نژندی تمایل به تجربه پریشانی روان شناختی دامنه ای از هیجانهای منفی، خشم، اضطراب و افسردگی را در بر می گیرد (راهداری، ۱۳۸۹). همچنین صفت روان رنجوری که باعث به وجود آمدن مشکلات عاطفی و هیجانی زیادی نظیر افسردگی و اضطراب در افراد می شود که این امر خود باعث ایجاد نشخوارهای فکری و خطاهای شناختی زیادی در فرد شده و سبب می شود دیدگاه افراد و نحوه مقابله با مسائل تنش زا از شکل فعال به منفعل تغییر یابد که این عوامل خود پیش بینی کننده بیانگری منفی هیجانات باشد و در محیط کار، حتی منجر به تسریع فرایند فرسودگی شغلی هم بشود (سویدر، ۲۰۱۰). برونگرایی، توافق پذیری و انعطاف پذیری نیز وضعیت شغلی افراد را پیش بینی می کند. به عبارت دیگر، همچنان که روانرنجوری احتمال ابرازگری منفی هیجانات را به دنبال دارد، توافق پذیری و انعطاف پذیری نیز می تواند احتمال ابرازگری مثبت هیجانات را در پی داشته باشد (سویدر، ۲۰۱۰). که در وضعیت اول فرسودگی شغلی و در در وضعیت دوم پیشرفت و رضایت شغلی قابل پیش بینی است. هیجان ها دارای کارکردهای مفید هستند و برای سازگاری در زندگی روزمره ضروری می باشند. هیجانها اگر در زمان، مکان و موقعیت مناسب ابراز شوند منجر به پیامدهای مثبت خواهند شد (راهداری، ۱۳۸۹). با این وجود، عدم مدیریت و ناتوانی در کنترل فرایندهای هیجانی یکی از کانال های بروز آسیب شناسی روانی و بیماری های روان تنی است.

^۱Dobewall

^۲Veld

^۳Swider

منابع

۱. اتکینسون، ریتا ال (و دیگران). زمینه روانشناسی هیلگارد. (جلد اول). ترجمه براهنی، محمد نقی (۱۳۸۸). تهران: رشد.
۲. خداپناهی، محمد؛ نادی، آذر و صدق پور، بهرام صالح (۱۳۸۵). مقایسه شیوه های مقابله ای دانش آموزان دارای هوش هیجانی بالا و پایین در طبقات مختلف اجتماعی - اقتصادی. فصلنامه روان شناسی کاربردی، سال سوم، شماره (۱۱). صص: ۴۸-۵۹.
۳. Damon, W., Hart, D. (1991). self-understanding in Childhood and Adolescence
۴. Semyonov, O., Ziv-El, A., Krumhuber, E. G., Karasik, S., & Aviezer, H. (2021). Beyond shared signals: The role of downward gaze in the stereotypical representation of sad facial expressions. *Emotion*, 21(2), 247–259
۵. Depp, C., Kamarsu, S., Filip, T., Parrish, E., Harvey, P., Granholm, E., Pinkham, A. (2021). Ecological momentary facial emotion recognition in psychotic disorders. *Psychological Medicine*, 1-9.
۶. Malsert, J., Tran, K., Tran, T. A. T., Ha-Vinh, T., Gentaz, E., & Leuchter, R. H.-V. (2020). Cross-cultural and environmental influences on facial emotional discrimination sensitivity in 9-year-old children from Swiss and Vietnamese schools. *Swiss Journal of Psychology*, 79(3-4), 89–99
۷. Starks, M. D., Shafer-Skelton, A., Paradiso, M., Martinez, A. M., & Golomb, J. D. (2020). The influence of spatial location on same-different judgments of facial identity and expression. *Journal of Experimental Psychology: Human Perception and Performance*, 46(12), 1538–1552
۸. Parsons, C. E., Nummenmaa, L., Sinerva, E., Korja, R., Kajanoja, J., Young, K. S., Karlsson, H., & Karlsson, L. (2021). Investigating the effects of perinatal status and gender on adults' responses to infant and adult facial emotion. *Emotion*, 21(2), 337–349.
۹. Wells, A., Mathews, G. (1994). Attention and emotion. Clinical perspective. Hove: Erlbaum
۱۰. Reeve, JM (2009). Underestanding Motivation and Emotion, 5th Edition, New York, wiley
۱۱. Clore ,A. Parrot,W.(1994). Cognitive feeling and metacognitive judgments. *European Journal of social psychology*,24:101-115.*Consciousness and Cognition*.83. 102977
۱۲. Tangney, J. P. (2003). Self-relevant emotions. In M. R. Leary & J. P. Tangney (Eds.), *Handbook of self and identity* (pp. 384–400)
۱۳. Kane, H. S., Wiley, J. F., Dunkel Schetter, C., & Robles, T. F. (2019). The effects of interpersonal emotional expression, partner responsiveness, and emotional approach coping on stress responses. *Emotion*, 19(8), 1315-1328
۱۴. Ola, L., & Gullon-Scott, F. (2020). Facial emotion recognition in autistic adult females correlates with alexithymia, not autism. *Autism*, 24(8), 2021–2034.